

6. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W ZAKRESIE ŁADU KORPORACYJNEGO ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

<https://doi.org/10.18559/978-83-8211-219-1/6>

 Joanna Błażyńska

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
joanna.blazynska@ue.poznan.pl

Accounting policy for corporate governance and sustainable development

Abstract

Corporate governance describes the principles, relationships and processes under which an entity is managed and its management bodies are controlled. The aim of the chapter is to assess the accounting policies of listed companies from the point of view of their compliance with good corporate governance practices for sustainable development. Using the source analysis method, the essence and legal basis for shaping corporate governance policy are presented. During the empirical study, five main thematic areas of non-application of corporate governance principles by companies listed on the Warsaw Stock Exchange in the WIG-ESG index were identified: (1) diversity policy towards the management board and the supervisory board, (2) reporting of ESG areas, (3) organization of the general meeting meetings, (4) remuneration of the supervisory board and managerial shares, (5) organization of internal audit.

Keywords: corporate governance, corporate governance policy, sustainable development.

Wprowadzenie

W drugim dziesięcioleciu XXI w. znacząco wzrosło w porównaniu z okresem wcześniejszym zaangażowanie społeczeństwa w kwestie społeczne, środowiskowe i etyczne. Globalizacja jest procesem występującym w gospodarce światowej (zwiększającym współzależność państw, społeczeństw, gospodarek, kultur itd.), ale klimat jest globalny od zawsze (Błażyńska, 2021). Stąd też Unia Europejska (UE) podejmuje intensywne działania na rzecz klimatu i zrównoważonego

Sugerowane cytowanie:

Błażyńska, J. (2024). Polityka rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego zrównoważonego rozwoju. W: M. Remlein i M. Masztalercz (red.), *Polityka rachunkowości w kształtowaniu obrazu jednostki gospodarczej* (s. 91–105). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-219-1/6>

Ta książka jest udostępniana na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe

rozwoju. W szczególności w 2020 r. UE opublikowała założenia Europejskiego Zielonego Ładu, którego celem jest osiągnięcie w 2050 r. zerowej emisyjności gazów cieplarnianych (Komunikat, 2019). Przełomowym podejściem do raportowania informacji niefinansowych (od 2023 r. określanych raportowaniem zrównoważonego rozwoju) była Dyrektywa 2014/95/UE dotycząca ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności (Dyrektywa, 2014), zastąpiona 14 grudnia 2022 r. przez Dyrektywę 2022/2464 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (Dyrektywa, 2022). Idea zrównoważonego rozwoju obejmuje w zasadzie wszystkie obszary działalności jednostek, z uwzględnieniem ich wpływu na otoczenie. Już w 2015 r. państwa członkowskie ONZ przyjęły globalne ramy na rzecz przemian w świecie, czyli Agendę 2030, z jej 17 celami zrównoważonego rozwoju.

Od jednostek wymaga się zatem opracowania stosownych polityk obejmujących działania zwłaszcza w obszarze ESG (*environmental, social and corporate governance*), czyli kwestii środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego. ESG pozwala na ustalenie celów strategicznych jednostki w zgodzie z czynnikami środowiskowymi, społecznymi i ładu korporacyjnego poprzez prowadzenie przejrzystej polityki informacyjnej (Cicirko, 2022), np. w odniesieniu do zarobków pracowników bez względu na płeć.

Celem tego rozdziału jest ocena polityki rachunkowości jednostek gospodarczych z punktu widzenia przestrzegania dobrych praktyk ładu korporacyjnego zrównoważonego rozwoju. Przybliżono w nim istotę i podstawy prawne polityki ładu korporacyjnego zrównoważonego rozwoju oraz obszary i zakres kształtowania tej polityki przez spółki notowane na GPW w Warszawie, a także zweryfikowano stosowanie przez spółki giełdowe dobrych praktyk ładu korporacyjnego. W opracowaniu wskazano na zasadność szerszego rozumienia pojęcia polityka rachunkowości, niż wynika to wprost z ustawy o rachunkowości (dalej UoR) (Ustawa, 1994, art. 3, ust 1 pkt 11).

6.1. Istota i podstawy prawne polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego zrównoważonego rozwoju

Pojęcie *corporate governance* bywa różnie tłumaczone – jako ład korporacyjny, nadzór właścicielski czy też nadzór korporacyjny. Biorąc pod uwagę, że interesariusze coraz częściej oczekują od jednostek odejścia od paradygmatu ładu korporacyjnego opartego na maksymalizacji zysku dla akcjonariuszy na rzecz

paradygmatu zrównoważonego rozwoju (Hart i Zingales, 2022), w niniejszym rozdziale posłużono się określeniem ładu korporacyjnego w kontekście zrównoważonego rozwoju.

Wyrażenie ładu korporacyjnego opisuje ramy zasad, relacji, systemów i procesów, w ramach których władza jest wykonywana i kontrolowana w jednostkach. W literaturze przedmiotu można znaleźć odniesienia do pojęcia „dobry ład korporacyjny” (ASX, 2019; OECD, 2019), tzn. taki, który promuje zaufanie inwestorów do jednostki, co ma kluczowe znaczenie w konkurencji o dostęp do kapitału.

Przestrzeganie dobrych praktyk ładu korporacyjnego, a przez to ujawnianie informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju, wpisuje się w teorię legitymizacji i teorię interesariuszy, które wykazują pewne podobieństwa (Deegan i Blomquist, 2006; Michelon i Parbonetti, 2012). Obie zakładają, że jednostka jest częścią systemu społecznego, w którym jednostka i społeczeństwo wpływają na siebie nawzajem. O ile jednak teoria legitymizacji omawia ogólne oczekiwania społeczeństwa, o tyle teoria interesariuszy odnosi się do poszczególnych grup w społeczeństwie.

Dobry ład korporacyjny jest więc narzędziem do wypracowania środowiska zaufania rynkowego, które wspiera rozwój rynku kapitałowego i ułatwia dostęp do kapitału, zwłaszcza na potrzeby finansowania długoterminowych inwestycji. Polityka rachunkowości w zakresie jakości ram ładu korporacyjnego ma istotne znaczenie dla dynamiki i konkurencyjności sektora biznesowego. Ład korporacyjny jest sztuką kierowania i kontrolowania jednostką poprzez równoważenie potrzeb różnych interesariuszy (Junej, 2015). Procesy, procedury i polityki powinny być wdrażane zgodnie z zasadami przejrzystości i odpowiedzialności. Zarządzanie i kierowanie jednostką musi być zgodne ze standardami dotyczącymi etycznego i normatywnego postępowania. Przestrzeganie zasad ładu korporacyjnego ma na celu powstrzymanie jednostki od nieodpowiedzialnych zachowań, które mogłyby godzić w interesariuszy. Polityka rachunkowości w zakresie stosowania zasad ładu korporacyjnego wymaga ujawniania wewnętrznych procesów zarządzania jednostką w sposób przejrzysty, co umożliwi interesariuszom uzyskanie informacji na temat działalności jednostki w zakresach: finansowym, operacyjnym i innych.

Stosowane przez jednostki ramy ładu korporacyjnego ewoluują, ponieważ zmieniają się rynki kapitałowe, a jednostki stają w obliczu nowych wyzwań. Jednostki muszą dostosowywać swoją politykę rachunkowości do tych zmian w celu zachowania skuteczności działania w nowych okolicznościach biznesowych. Zmiany ewolucyjne w podejściu do ładu korporacyjnego mają swoje odzwierciedlenie w szerokim spektrum badań prowadzonych w obszarze ładu korporacyjnego, np. w odniesieniu do analizy mechanizmów ładu korporacyjnego (Kuciński, 2020), wpływu mechanizmów ładu korporacyjnego na społeczną odpowiedzialność jed-

nostek (Och i in., 2016; Legasio i Cucri, 2019), wpływu struktury własnościowej na wyniki finansowe jednostek (Paniagua i in., 2018) czy zakresu stosowania zasad ładu korporacyjnego (Szczepankiewicz i in., 2021, 2022). Należy też wskazać na kompleksowe badania stosowania ładu korporacyjnego w międzynarodowych korporacjach w ostatnich czterech dekadach, z wyodrębnieniem głównych nurtów obecnych i wskazaniem kierunków przyszłych badań (Aguilera i in., 2019).

Skuteczne kształtowanie polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego wymaga zrozumienia właściwości i otoczenia biznesowego jednostki. Jednostki kształtują swoją politykę rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego, uwzględniając zróżnicowane czynniki, np. wielkość jednostki, specyfikę branży, uwarunkowania historyczne czy kulturę organizacyjną. Ważną zasadą wdrażania polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego jest stosowanie się jednostki do wymaganych w danej sytuacji ram prawnych i regulacyjnych, zgodnie z zasadą praworządności, przy skutecznym ich nadzorze i egzekwowaniu.

Dyrektywa 2013/34/UE w art. 20 zobligowała jednostki, których zbywalne papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym, do ujęcia w ramach sprawozdania z działalności wyodrębnionej części w postaci oświadczenia o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego. Jednostki sporządzają takie oświadczenie zgodnie z zasadą *comply or explain*, która zobowiązuje je do ujawnienia i wyjaśnienia, w jakim zakresie odstąpiły od stosowania przyjętego kodeksu ładu korporacyjnego (Dyrektywa, 2013; Zalecenie, 2014). To elastyczne podejście do raportowania kwestii ładu korporacyjnego pozwala jednostce, a w praktyce zarządowi i radzie nadzorczej spółek, na indywidualne kształtowanie polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego i niepublikowanie informacji, które jednostka uznaje za niezasadne. Jednostki, odstępując od stosowania konkretnych zasad ładu korporacyjnego w oświadczeniu o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego, powinny jednoznacznie (Zalecenie, 2014, pkt 8):

- określić, od jakich zasad jednostka odstąpiła,
- opisać przyczyny odstępstwa od stosowania zasady,
- opisać, w jaki sposób podjęto decyzję o odstępstwie od zasady,
- podać ewentualny czas odstępstwa od zasady,
- opisać środki podjęte zamiast przestrzegania zasady.

W ustawodawstwie polskim obowiązek sporządzania oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego w ramach sprawozdania z działalności przez spółki, których papiery wartościowe zostały dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym, wynika z art. 49 pkt 2a UoR (Ustawa, 1994). Kwestie związane ze sporządzaniem oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego zostały również ujęte w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 9. Sprawozdanie z działalności w części VII.

6.2. Obszary i zasady kształtowania polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego przez spółki notowane na GPW w Warszawie

GPW w Warszawie opracowała własny zbiór zasad ładu korporacyjnego dla emitentów akcji notowanych na Głównym Rynku GPW. Pierwsza jego wersja powstała w 2002 r. pod nazwą *Dobre praktyki w spółkach publicznych 2002*. Dynamiczne zmiany na rynkach kapitałowych wymusiły nowelizację zasad ładu korporacyjnego po trzech latach i opracowanie *Dobrych praktyk w spółkach publicznych 2005*. Kolejna nowelizacja zasad ładu korporacyjnego została wydana w 2016 r. pod nazwą *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2016 (Dobre praktyki, 2016)*. *Dobre praktyki 2016* obejmowały sześć zasad podstawowych, w ramach których ujęto 20 rekomendacji i 67 zasad szczegółowych.

Z przeprowadzanych badań naukowych (Błażyńska, 2020; Szczepankiewicz i in., 2021, 2022) wynika, że niektóre spółki nie przykładały należytej wagi do kwestii zapewnienia wysokich standardów ładu korporacyjnego. Komitet ds. Ładu Korporacyjnego, ciało doradcze przy GPW w Warszawie w 2019 r., na podstawie podobnych wniosków wskazał kluczowe aspekty skutecznego nadzoru w spółkach publicznych w zakresie (Stanowisko, 2019):

- monitorowania efektywności systemów i funkcji wewnętrznych,
- corocznej weryfikacji skuteczności i rozwiązań funkcjonujących w spółce,
- dbałości o odpowiednio wysokie kompetencje członków rady nadzorczej,
- weryfikacji oświadczeń o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego,
- odpowiedzialności członków rad nadzorczych.

Po dokonaniu krytycznej rewizji *Dobrych praktyk 2016* i uwzględniając cele zrównoważonego rozwoju, opracowano *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021 (Dobre praktyki 2021 obowiązuje od 1 lipca 2021)*.

W *Dobrych praktykach 2021*, w porównaniu do wersji wcześniejszej:

- utrzymano układ sześciu zasad podstawowych, ale zrezygnowano z rekomendacji,
- zmniejszono liczbę zasad szczegółowych z 70 do 62,
- wprowadzono zagadnienia z obszaru ESG, np. kwestie ochrony klimatu, zrównoważonego rozwoju, różnorodności w składzie organów spółek i równości wynagrodzeń.

W stosunku do zasad *Dobre praktyki 2021* nadal obowiązuje zasada *comply or explain*. We wprowadzeniu do *Dobrych praktyk 2021* podkreślono, że

w przypadku odstępstwa od jakiegokolwiek zasady ładu korporacyjnego spółka jest zobowiązana do wyjaśnienia okoliczności i przyczyn takiego stanu rzeczy, przy czym wyjaśnienia te powinny być na tyle wyczerpujące, by:

- rzeczowo wyjaśniały powody niestosowania danej zasady,
- pozwoliły na dokonanie oceny podejścia spółki do kwestii stosowania zasad *Dobrych praktyk 2021* i dbałości o wysoki poziom ładu korporacyjnego.

Za politykę rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego odpowiada spółka reprezentowana przez zarząd przy współpracy z radą nadzorczą.

Raportowanie zasad stosowania ładu korporacyjnego odbywa się w ramach szczególności zasad podstawowych:

- polityka informacyjna i komunikacja z inwestorami (7 zasad szczegółowych) – spółka powinna dbać o należytą komunikację z interesariuszami w drodze przejrzystej i rzetelnej polityki informacyjnej;
- zarząd i rada nadzorcza (11 zasad szczegółowych) – spółki powinny stosować politykę różnorodności w składzie zarządu i rady nadzorczej, wprowadzono zasadę niełączenia funkcji przewodniczącego rady nadzorczej z funkcją przewodniczącego komitetu audytu;
- systemy i funkcje wewnętrzne (10 zasad szczegółowych) – spółka powinna posiadać sprawnie działające systemy kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem oraz nadzoru zgodności z prawem i funkcji audytu wewnętrznego;
- walne zgromadzenie i relacje z akcjonariuszami (14 zasad szczegółowych) – spółka powinna zapewnić akcjonariuszom możliwość aktywnego udziału w walnym zgromadzeniu, które powinno obradować z poszanowaniem praw wszystkich akcjonariuszy;
- konflikt interesów i transakcje z podmiotami powiązanymi (7 zasad szczegółowych) – spółki powinny wdrożyć przejrzyste procedury zarządzania konfliktami interesów oraz zawierania transakcji z podmiotami powiązanymi;
- wynagrodzenia (5 zasad szczegółowych) – spółki powinny przyjąć politykę wynagrodzeń, której zasady powinny być przejrzyste, sprawiedliwie, spójne i niedyskryminujące.

Polityka rachunkowości spółek w zakresie ładu korporacyjnego powinna zatem obejmować przynajmniej polityki: informacyjną, różnorodności, sprawności działania kontroli i funkcji wewnętrznych, konfliktów wewnętrznych, transakcji z podmiotami powiązanymi, wynagrodzeń.

6.3. Polityka rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego spółek notowanych na GPW w indeksie WIG-ESG

W celu oceny polityki rachunkowości spółek akcyjnych notowanych na GPW w Warszawie w indeksie WIG-ESG w zakresie raportowania zasad ładu korporacyjnego i przestrzegania zasady *comply or explain* przyjęto następujące etapy badania:

- ustalenie wykazu spółek akcyjnych notowanych na GPW w Warszawie w indeksie WIG-ESG na dzień wyboru próby badawczej, tj. na 15 maja 2023 r., oraz ustalenie udziału poszczególnych sektorów i branż w próbie;
- sformułowanie pytań badawczych dotyczących kształtowania polityki rachunkowości w zakresie stosowania przez spółki *Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW 2021*, z uwzględnieniem zasady *comply or explain*;
- analiza oświadczeń o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego spółek notowanych w indeksie WIG-ESG za rok 2022.

Próba badawcza została ustalona na dzień 15 maja 2023 r. i objęła 60 spółek notowanych na GPW w Warszawie z indeksu WIG-ESG. WIG-ESG jest publikowany na podstawie wartości portfela akcji spółek uznawanych za odpowiedzialne społecznie, tj. przestrzegających zasad biznesu, w szczególności w zakresie kwestii środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego.

Tabela 6.1. Spółki akcyjne notowane na GPW w Warszawie z WIG-ESG

Nazwa	Ticker	Branża	Udział w portfelu (w %)
PKOBP	PKO	100–110 banki	9,544
PKNORLEN	PKN	200–210 paliwa i gaz	8,979
PZU	PZU	100–120 firmy ubezpieczeniowe	8,674
DINOPL	DNP	600–620 sieci handlowe	6,214
LPP	LPP	500–520 odzież i kosmetyki	5,641
ALLEGRO	ALE	600–660 handel internetowy	5,573
PEKAO	PEO	100–110 banki	5,114
SANPL	SPL	100–110 banki	4,613
KGHM	KGH	300–320 górnictwo	4,257
CDPROJEKT	CDR	600–650 gry	3,341
PEPCO	PCO	600–620 sieci handlowe	2,661
INGBSK	ING	100–110 banki	2,238

cd. tabeli 6.1

Nazwa	Ticker	Branża	Udział w portfelu (w %)
MBANK	MBK	100–110 banki	2,122
KETY	KTY	300 - 330 hutnictwo	2,032
INTERCARS	CAR	500–540 motoryzacja	1,968
KRUK	KRU	100–160 Wierzytelności	1,932
ORANGEPL	OPL	800–810 telekomunikacja	1,847
ACCECOPOL	ACP	800–820 Informatyka	1,656
CYFRPLAST	CPS	800–810 telekomunikacja	1,618
PGE	PGE	200–220 energia	1,571
BUDIMEX	BDX	400–410 Budownictwo	1,377
MILLENNIUM	MIL	100–110 banki	1,088
HANDLOWY	BHW	100–110 banki	1,025
ALIOR	ALR	100–110 banki	0,966
BENEFIT	BFT	600–630 rekreacja i wypoczynek	0,899
CCC	CCC	500–520 odzież i kosmetyki	0,850
LIVECHAI	LVC	800–820 Informatyka	0,785
WIRTUALNA	WPL	600–640 media	0,721
TAURONPE	TPE	200–220 energia	0,612
DEVELIA	DVL	100–140 nieruchomości	0,541
11BIT	11B	600 - 650 gry	05,40
JSW	JSW	300–320 górnictwo	0,539
DOMDEV	DOM	100–140 nieruchomości	0,532
PEP	PEP	200–220 energia	0,493
CIECH	CIE	300–310 chemia	0,493
ENEA	ENA	200–220 energia	0,468
NEUCA	NEU	700–740 dystrybucja leków	0,462
EUROCASH	EUR	600–620 sieci handlowe	0,453
XTB	XTB	100–130 rynek kapitałowy	0,430
HUUGE	HUG	600–650 gry	0,420
ASBIS	ASB	600 - 610 handel hurtowy	0,419
AMREST	EAT	600–630 rekreacja i wypoczynek	0,415
GRUPRACUJ	GPP	600 - 620 media	0,413
GPW	GPW	100–130 rynek kapitałowy	0,377
GRUPAAZOTY	ATT	300–310 chemia	0,367

cd. tabeli 6.1

Nazwa	Ticker	Branża	Udział w portfelu (w %)
AUTOPARTIN	APR	500–540 motoryzacja	0,364
COMARCH	CMR	800–820 Informatyka	0,328
SELVITA	SLV	700 - 750 biotechnologia	0,319
GRENEVIA	GEA	400–420 przemysł elektromaszynowy	0,282
STSHOLDING	STH	600 - 650 gry	0,235
KERNER	KER	500–510 artykuły spożywcze	0,226
MOBRUK	MBR	400 - 410 budownictwo	0,212
TSGAMES	TEN	600–650 gry	0,169
PKPCARGO	PKP	400 - 430 transport i logistyka	0,130
BOGDANKA	LWB	300–320 górnictwo	0,120
ZEPAK	ZEP	200–220 energia	0,095
DATAWALK	DAT	800–820 Informatyka	0,080
MABION	MAB	700–730 produkcja leków	0,062
BUMECH	BMC	400–420 przemysł elektromaszynowy	0,054
MERCATOR	MRC	700–720 sprzęt i materiały medyczne	0,045

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GPW w Warszawie na dzień 15.05.2023 r.

Spółki z próby badawczej przynależą do 8 podstawowych sektorów gospodarki i 27 branż. Na podstawie analizy tabeli 6.1 można wskazać na następujący udział branż w poszczególnych sektorach:

- finanse (14 spółek) – 8 banków, 1 spółka ubezpieczeniowa, 2 spółki z branży rynek kapitałowy, 2 z nieruchomości i 1 z branży wierzycelności;
- paliwa i energia (6 spółek) – 1 z branży paliwa i gaz oraz 5 z branży energia;
- chemia i surowce (6 spółek) – 2 z branży chemia, 3 z górnictwa i 1 z hutnictwa;
- produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa (5 spółek) – po 2 z branży budownictwo i przemysł elektromaszynowy i 1 z transportu i logistyki;
- dobra konsumpcyjne (5 spółek) – 1 z branży artykuły spożywcze oraz po 2 z branży odzież i kosmetyki oraz motoryzacja;
- handel i usługi (15 spółek) – 6 z branży gry, 4 z branży sieci handlowe, 2 z sektora rekreacja i wypoczynek, po 1 z branż handel hurtowy, media oraz handel internetowy;
- ochrona zdrowia (3 spółki) – po 1 z branż sprzęt i materiały medyczne, produkcja leków, dystrybucja leków;
- technologie (6 spółek) – 2 z branży telekomunikacja i 4 z informatyki.

Procentowe ujęcie spółek z próby badawczej zaprezentowano w tabeli 6.2.

Tabela 6.2. Procentowe ujęcie spółek z próby badawczej z podziałem na sektory gospodarki

Sektor gospodarki	Udział procentowy
100 – finanse	23
200 – paliwa i chemia	10
300 – chemia i surowce	10
400 – produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa	8,5
500 – dobra konsumpcyjne	8,5
600 – handel i usługi	25
700 – ochrona zdrowia	5
800 – technologie	10

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowując, WIG-ESG jest najliczniej prezentowany przez sektory handel i usługi (15 spółek) oraz finanse (14 spółek).

Po wstępnej analizie próby badawczej postawiono następujące pytania badawcze:

- w jakim zakresie spółki uznawane za odpowiedzialne społecznie z WIG-ESG odstępują od stosowania *Dobrych praktyk 2021*?
- czy zgodnie z zasadą *comply or explain* badane spółki rzeczowo wyjaśniają powody niestosowania danej zasady?

Podczas badania dokonano analizy 60 oświadczeń o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego spółek notowanych na GPW w indeksie WIG-ESG, za 2022 r. Po ich analizie wyłączono z badania spółkę PCO, która ujawniła odstępstwa od stosowania zasad ładu korporacyjnego zgodnie z kodeksem holenderskim.

Odnosząc się do pierwszego pytania badawczego, ustalono, że 8 spółek z próby badawczej deklaruje stosowanie wszystkich zasad ładu korporacyjnego *Dobrych praktyk 2021*. Są to spółki z sektorów:

- finanse – PKO, SPL, KRU, MIL, BHW;
- paliwa i energia – PKN;
- dobra konsumpcyjne – CCC;
- handel i usługi – ALE.

Odstąpienia od stosowania zasad ładu korporacyjnego, zgodnie z *Dobrymi praktykami 2021* przez spółki z WIG-ESG, dotyczyły 50 zasad (z łącznej puli 62 zasad), z których można wskazać 12 o istotności powyżej 20% (tabela 6.3).

Tabela 6.3. Ujęcie procentowe odstępiania od stosowania zasad ładu korporacyjnego spółek z WIG-ESG zgodnie z *Dobrymi praktykami 2021*

Zasada	Założenia zasady	Udział procentowy odstępiania
2.1	Spółka posiada politykę różnorodności wobec zarządu oraz rady nadzorczej, określającą cele i kryteria różnorodności. W obszarze płec należy zapewnić udział mniejszości w danym organie spółki na poziomie nie niższym niż 30%	75
2.2	Osoby podejmując decyzję w sprawie wyboru członków zarządu i rady nadzorczej zapewniają różnorodność, o której jest mowa w 2.1	73
2.11.6	Raz w roku rada nadzorcza przedstawia walnemu zgromadzeniu sprawozdanie na temat stopnia realizacji polityki różnorodności, w odniesieniu do zarządu i rady nadzorczej	47
1.4.2	Spółka na stronie internetowej zamieszcza informacje w obszarze ESG, w tym przedstawia wartość wskaźnika równości wynagrodzeń wypłacanych jej pracownikom oraz przedstawia informacje o działaniach podjętych w celu likwidacji ewentualnych nierówności	42
1.4.1	Spółka na stronie internetowej zamieszcza informacje w obszarze ESG, w tym wyjaśnia, w jaki sposób w procesach decyzyjnych uwzględniane są kwestie związane ze zmianą klimatu, wskazując na wynikające z tego ryzyka	41
4.1	Spółka powinna umożliwić akcjonariuszom udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu komunikacji elektronicznej (e-walnej) o ile jest to uzasadnione	39
1.3.1	W ramach strategii biznesowej w obszarze ESG, spółki uwzględniają zagadnienia środowiskowe, zawierające mierniki i ryzyka związane ze zmianami klimatu i zagadnienia zrównoważonego rozwoju	36
1.3.2	W ramach strategii biznesowej obszar ESG obejmuje sprawy społeczne i pracownicze, m.in. dotyczące podejmowanych i planowanych działań na rzecz zapewnienia równouprawnienia płci, należytych warunków pracy, poszanowania praw pracowników, czy też dialogu ze społecznościami lokalnymi	29
6.3	Jeżeli w spółce jednym z programów motywacyjnych jest program opcji menedżerskich, to realizacja programu powinna być uzależniona od spełnienia przez uprawnionych, w przeciągu 3 lat, z góry wyznaczonych realnych i odpowiednich celów	29
3.6	Kierujący audytem wewnętrznym podlega organizacyjnie prezesowi zarządu, a funkcjonalnie przewodniczącemu komitetu audytu lub przewodniczącemu rady nadzorczej, jeśli rada pełni funkcję komitetu audytu	27
6.4	Rada nadzorcza realizuje swoje zadania w sposób ciągły, dlatego wynagrodzenie członków rady nie może być uzależnione od liczby odbytych posiedzeń	24
4.3	Spółka zapewnia powszechnie dostępną transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym	22

Źródło: Opracowanie własne.

W dalszej części badania skupiono się na wyjaśnieniach odstępstw od stosowania zasad ładu korporacyjnego przez spółki. Można wskazać pięć obszarów odstępstw:

- (1) Polityka różnorodności wobec zarządu oraz rady nadzorczej (2.1, 2.2, 2.11.6),
- (2) Raportowanie obszarów ESG (1.3.1, 1.3.2, 1.4.1, 1.4.2),
- (3) Organizacja walnego zgromadzenia (4.1, 4.3),
- (4) Wynagrodzenia rady nadzorczej i akcje menedżerskie (6.3, 6.4),
- (5) Organizacja audytu wewnętrznego (3.6).

ad. (1) Zasady 2.1 i 2.2 nie stosuje odpowiednio 75% i 73% spółek. Odstępstwa od zasady 2.11.6 są konsekwencją niestosowania 2.1 i 2.2. Można wskazać na trzy nurty wyjaśnień niestosowania wskazanych zasad:

- spółki nie posiadają sformalizowanej polityki różnorodności wobec zarządu oraz rady nadzorczej; mimo to niektóre spółki zaznaczają, że zwracają uwagę na budowanie zróżnicowanego składu organów zarządczych, uwzględniając kompetencje i doświadczenie ich członków (niezależnie od wieku, płci, czy innych cech);
- spółki wskazują, że kształtując składy organów spółek, stosują politykę różnorodności, zachowując równocześnie obiektywizm i kierując się kryteriami merytorycznymi, takimi jak kierunek wykształcenia, doświadczenie zawodowe, specjalistyczna wiedza; te kryteria obiektywnie kolidują ich zdaniem z zapewnieniem udziału mniejszości w organach spółek na poziomie 30%;
- ze względu na kadencyjność organów spółki wprowadzenie kryterium 30% udziału mniejszości w zarządzie i rady nadzorczej wymaga czasu, ale spółki deklarują osiągnięcie tego celu (*Dobre praktyki 2021* obowiązują od 1 lipca 2021r.).

Przy tak wysokim odstępstwie od stosowania zasad z zakresu różnorodności można dojść do wniosku, że problem niekoniecznie tkwi w konflikcie między różnorodnością a kompetencjami członków organów, jak uważa część spółek, ale w mentalności osób mających wpływ na kształtowanie tych organów.

ad. (2) *Dobre praktyki 2021* wprowadziły zasady ładu korporacyjnego z zakresu ESG. Spółki, opracowując swoją politykę rachunkowości, nie miały wcześniej obowiązku raportowania kwestii ESG, chyba że podlegały dyrektywie 2014/95/UE. Należy podkreślić, że spółki będą musiały opracować politykę ESG z powodu nie tylko wymogów *Dobrych praktyk 2021*, ale także dyrektywy 2022/2464, czyli dyrektyw CSRD. Spółki w wyjaśnieniach dotyczących niestosowania zasad 1.3.1 (36%), 1.3.2 (29%), 1.4.1 (41%) i 1.4.2 (42%) wskazują, że pracują nad zdefiniowaniem strategii ESG bądź jej zmianą, tak aby uwzględniała mierzalne cele środowiskowe, społeczne i pracownicze. Można zatem przyjąć, że niestosowanie wskazanych zasad ma charakter przejściowy.

ad. (3) W zakresie zasad 4.1 (39%) i 4.3 (22%), tj. organizacji walnego zgromadzenia z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej oraz zapewnienia powszechnej transmisji obrad walnego zgromadzenia, spółki, odstępując od tych zasad, wskazują, że zapewnienie infrastruktury technicznej będzie pociągać koszty niewspółmierne do potencjalnego zainteresowania taką możliwością ze strony akcjonariuszy. Niemniej spółki deklarują rozważenie wprowadzenia zmian w omawianych zakresach, jeżeli taką potrzebę zgłoszą akcjonariusze. Taka argumentacja nie jest przekonująca. Okres pandemii nauczył zarówno spółki, jak i interesariuszy komunikacji elektronicznej. Można też przyjąć, że spółki mają dostęp do narzędzi komunikacji, które nie generują wysokich kosztów. Innym z argumentów odstąpienia od zasad 4.1 i 4.3 jest tzw. czynnik techniczny, tj. obawa, że problemy z łączem internetowym mogą zaburzyć prace walnego zgromadzenia oraz wywołać wątpliwości co do skuteczności uchwał. Skoro jednak sejm i senat w czasie pandemii mogły skutecznie uchwalać prawo online, ten argument również nie wydaje się zasadny.

ad. (4) Spółki nie stosują zasad 6.3 (29%) i 6.4 (24%) dotyczących wynagrodzenia rady nadzorczej i akcji menedżerskich, powołując się na swoją politykę wynagrodzeń.

ad. (5) Odnośnie do zasady 3.6 (27%), dotyczącej zależności kierującego audytem wewnętrznym w strukturze organizacyjnej spółki, odstępstwo od *Dobrych praktyk 2021* spółki tłumaczą własną strukturą organizacyjną dopasowaną do specyfiki organizacji.

Podsumowanie

W rozdziale przedstawiono obszary kształtowania polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego z uwzględnieniem działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rynki kapitałowe potrzebują dobrych praktyk ładu korporacyjnego, które powinny być dostosowane do oczekiwań interesariuszy. Próba badawcza obejmowała spółki giełdowe z WIG-ESG, a zatem spółki deklarujące wrażliwość na kwestie społeczne, środowiskowe i ładu korporacyjnego. Stąd też otrzymane wyniki z przeprowadzonego badania należy uznać za zaskakujące, zwłaszcza w kształtowaniu polityki rachunkowości w obszarach ESG.

Spółki z WIG-ESG teoretycznie deklarują chęć stosowania wszystkich zasad ładu korporacyjnego, ale tylko osiem spółek, czyli 14% z próby badawczej, robi to w 100%. Wyodrębniono pięć głównych obszarów tematycznych nieuwzględniania w polityce rachunkowości zasad ładu korporacyjnego. Po ich analizie można je ująć w dwa nurty odstąpienia od zasad ładu korporacyjnego w kształtowaniu polityki rachunkowości. Pierwszy nurt (obszary (1) i (2)) wiąże się

z niedostosowaniem polityki rachunkowości spółek do zalecanych przez *Dobre praktyki 2021* zasad ładu korporacyjnego, zwłaszcza w zakresie raportowania kwestii ESG. Drugi nurt (obszary (3), (4) i (5)) jest związany z niechęcią spółek do weryfikacji swojej polityki rachunkowości w zakresie organizacji walnego zgromadzenia, wynagrodzeń zarządu i rady nadzorczej oraz organizacji audytu wewnętrznego. Zauważalny jest zatem konserwatyzm zarządów spółek w kształtowaniu polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego i niechęć do wprowadzania zmian, które są oczekiwane przez interesariuszy w duchu zrównoważonego rozwoju.

Bibliografia

- Aguilera, R. V., Marano, V. i Haxhi, I. (2019). International corporate governance: A review and opportunities for future research. *Journal of International Business Studies*, 50, 457–498.
- ASX. (2019). *Corporate governance principles and recommendations*. ASX Corporate Governance Council. <https://www.asx.com.au/documents/asx-compliance/cgc-principles-and-recommendations-fourth-edn.pdf>
- Błażyńska, J. (2020). Raportowanie ładu korporacyjnego zgodnie z SIN na GPW w Warszawie. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, 3(987), 87–105.
- Błażyńska, J. (2021). Raportowanie informacji środowiskowych przez spółki notowane na GPW w indeksie ESG. W: M. Gierusz, J. Błażyńska, S. Hońko i M. Rówińska-Král. *Wybrane aspekty sprawozdawczości finansowej w czasach pandemii i kryzysu gospodarczego* (s. 201–248). Wydawnictwo IUS PUBLICOM.
- Cicirko, M. (2022). Znaczenie czynników środowiskowego, społecznego i ładu korporacyjnego (ESG) we współczesnej gospodarce. Percepcja inwestycji ESG wśród studentów uczelni ekonomicznej. *Ubezpieczenia społeczne. Teoria i praktyka*, 1, 117–139.
- Deegan, C. i Blomquist, C. (2006). Stakeholder influence on corporate reporting: An exploration of the interaction between WWF-Australia and Australian minerals industry. *Accounting, organizations and Society*, 31(4–5), 343–372.
- Dobre praktyki*. (2016). *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2016*. https://www.gpw.pl/pub/GPW/files/PDF/GPW_1015_17_DOBRE_PRAKTYKI_v2.pdf
- Dyrektywa. (2013). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz. Urz. UE L 182/19 z 29.06.2013 r.).
- Dyrektywa. (2014). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże spółki i grupy (Dz. Urz. UE L 330/1 z 15.11.2014).
- Dyrektywa. (2022). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE,

- dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (Dz. Urz. UE L 322/15 z 16.12.2022).
- Hart, O. i Zingales, L. (2022). The corporate governance. *University Business Law Review*, 1, 1.
- Junej, P. (2015). *What is good corporate governance? Management study giude*. <https://www.managementstudyguide.com/what-is-good-corporate-governance.htm>
- Komunikat. (2014). Komunikat Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 30 kwietnia 2014 w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardu Rachunkowości w sprawie przyjęcia Krajowego Standardu Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności” (Dz. U. z 2014 r., poz. 17).
- Komunikat. (2019). Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Europejski Zielony Ład. COM 640.
- Kuciński, A. (2020). An analysis of mechanisms of corporate governance in companies with the Treasury shareholding as seen in the example of companies of the energy sector listed on the Warsaw Stock Exchange. *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie*, 1, 79–91.
- Legasio, V. i Cucri, N. (2019). Corporate governance and environmental social governance disclosure: A meta-analytical review. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26, 710–711.
- Michelon, G. i Parbonetti, A. (2012). The effect of corporate governance on sustainable disclosure. *Journal of Management & Governance*, 16, 477–509.
- Och, W.-Y., Chang, Y. K. i Kim, T.-Y. (2016). Complementary or substitutive effects? Corporate governance mechanism and corporate social responsibility. *Journal of Management*, 44, 2716–2739.
- OECD. (2019). *Corporate governance factbook*. <https://www.oecd.org/daf/ca/OECD-Corporate-Governance-Factbook-2019.pdf>
- Paniagua, J., Rivelles, R. i Sapena, J. (2018). Corporate governances in companies with the treasury and board structure. *Journal of Business Research*, 89, 229–234.
- Stanowisko. (2019). Stanowisko Komitetu ds. Ładu Korporacyjnego. https://www.gpw.pl/pub/GPW/files/PDF/Stanowisko_Komitetu_ds_Ladu%20Korporacyjnego_26_06_2019.pdf
- Szczepankiewicz, E., Błażyńska, J. i Zaleska, B. (2021). Comply or explain principle in the context of corporate governance in companies listed at the Warsaw Stock Exchange. *European Research Studies Journal*, 24, 1, 281–310.
- Szczepankiewicz, E. I., Błażyńska, J., Zaleska, B., Ullah, F. i Loopesko, W. E. (2022). Compliance with corporate governance principles by energy companies compared with all companies listed on the Warsaw Stock Exchange. *Energies*, 15, 1–28.
- Ustawa. (1994). Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r., poz. 120, 295).
- Zalecenie. (2014). Zalecenie Komisji z dnia 9 kwietnia 2014 r. w sprawie jakości sprawozdawczości dotyczącej ładu korporacyjnego (podejście „przestrzegaj lub wyjaśnij”) (Dz. Urz. UE L109/43 z 12.04.2014).